

ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در مصرف‌کنندگان ورزش همگانی

فرهاد ثنائی فر^۱، شهزاد طهماسبی بروجنی^۲، و زهرا ثنائی فر^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۸/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۲۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی روایی و پایایی نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در مصرف‌کنندگان ورزش همگانی انجام شد. تعداد ۳۸۰ زن و مرد پرسش‌نامه را تکمیل کردند. بعد از اجرای تکنیک ترجمه-بازترجمه و اینکه هفت متخصص روایی صوری پرسش‌نامه را تأیید کردند، بررسی مقدماتی اولیه پرسش‌نامه برای رفع اشکالات جزئی انجام شد. برای تعیین روایی سازه پرسش‌نامه از تحلیل عاملی تأییدی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری، برای تعیین همسانی درونی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ و برای تعیین پایایی زمانی آن از ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای با استفاده از آزمون-آزمون مجدد استفاده شد. نتایج نشان داد که مدل با شش عامل تأیید شد. همچنین، پرسش‌نامه از شاخص برازندگی مطلق، همسانی درونی و پایایی زمانی قابل‌قبولی برخوردار شد که بیانگر روایی و پایایی مطلوب نسخه فارسی پرسش‌نامه با ۳۳ سؤال است؛ در نتیجه، پیشنهاد می‌شود که از نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش برای سنجش هوش هیجانی در ورزشکاران ورزش همگانی استفاده شود.

کلیدواژه‌ها: هوش هیجانی، روایی، پایایی، ورزش همگانی

مقدمه

تاریخچه هوش هیجانی از مفهوم هوش اجتماعی نشأت گرفته است. ثوران‌دیک (۱۹۲۰) مطرح کرد که هوش هیجانی ریشه در مفهوم هوش اجتماعی دارد و بیانگر توانایی درک و شناخت احساسات دیگران و عمل معقولانه در روابط انسانی است (به نقل از گولمن، ۱۹۹۸). نخستین بار سالووی و میر (۱۹۹۰) هوش هیجانی را توصیف کردند. آن‌ها هوش هیجانی را به‌مثابه زیرمجموعه‌ای از هوش اجتماعی می‌دانند که شامل توانایی نظارت بر احساسات و عواطف خود و دیگران است که به نحوه استفاده از اطلاعات به‌دست‌آمده برای هدایت تفکر شخص و تعریف اقدامات جدید منجر می‌شود. در سال ۱۹۸۴، تفکر احساسی در عرصه هوش مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. تازمانی که نظریه ثوران‌دیک در آثار گاردنر دوباره متولد شد (گولمن، ۱۹۹۸)، تلاش جدی در این زمینه تا اواسط دهه ۱۹۸۰ انجام نگرفته بود. هاوارد گاردنر (۱۹۸۳) هشت نوع مختلف هوش را مطرح کرد که یکی از آن‌ها هوش فردی است که راه را برای گسترش هوش هیجانی به‌وجود آورده است. سپس، در سال ۱۹۹۰، سالووی و میر براساس نظریه گاردنر و تأکید بر تفاوت‌های فردی، مدل و تعریف کاملی از هوش هیجانی مطرح کردند (بار-آن و پارکر، ۲۰۰۰). بعدها بار-آن مطرح کرد که هوش هیجانی سازه مهمی در نشان‌دادن و پیش‌بینی موفقیت در زندگی فردی است و برای اندازه‌گیری، عملیاتی‌کردن و تعیین کمیت این مفهوم نیاز ضروری وجود دارد (بار-آن، ۲۰۰۶).

گولمن (۱۹۹۵) هوش هیجانی را به‌عنوان یکی از توانمندی‌هایی توصیف کرد که با موفقیت در زندگی مرتبط است. وی عناصر هوش هیجانی را به دو طبقه عناصر اجتماعی و فردی تقسیم کرد؛ براین‌اساس، عناصر اجتماعی شامل همدلی و مهارت‌های اجتماعی و عناصر فردی شامل خودآگاهی، خودتنظیمی و خودانگیزگی است. بار-آن و پارکر (۲۰۰۰) معتقد بود که هوش هیجانی توانایی درک احساسات و چگونگی تأثیر آن‌ها در روابط بین‌فردی است. افزون‌براین، بار-آن (۲۰۰۶) مفهوم هوش هیجانی را مجموعه‌ای از صفات شخصیتی و توانایی‌هایی می‌داند که سازگاری اجتماعی و عاطفی را در محیط پیش‌بینی می‌کند. خودآگاهی به‌معنای آگاه‌بودن از حالات درونی خود و نیز تفکر درباره آن حالات است. خودکنترلی به‌معنای تنظیم احساسات فردی است. خودانگیزگی یعنی اینکه درجهت دستیابی به اهداف خود، عمیق‌ترین علایق و ارزش‌های خویش را مخاطب قرار دهیم و از آن‌ها استفاده کنیم تا عملکرد خود را بهبود دهیم و درمقابل مشکلات مقاوم باشیم (واینبرگ و گولد، ۲۰۱۴). در بعد اجتماعی، همدلی نوعی توانمندی است که بر مبنای خودآگاهی بنا می‌شود. همدلی؛ یعنی توانایی گذاشتن خود به‌جای دیگران برای تشخیص آنچه دیگران احساس می‌کنند؛ بدون اینکه چیزی به دیگری بگویند. مهارت‌های اجتماعی به مهارت در مدیریت روابط و ساختن شبکه برای به‌دست‌آوردن نتایج و اهداف موردنظر و توانایی‌یافتن در زمینه‌های مشترک و داشتن توافق با دیگران است. هوش هیجانی به‌مثابه سازه‌های کلیدی در بین پژوهشگران علوم اجتماعی جایگاهی ویژه و رشد سریعی در حوزه روان‌شناسی ورزشی

1. Golman
2. Salvy & Meir
3. Bar-On & Parker

هیجانی، ابزار هوش هیجانی در ورزش است که بر مبنای پژوهش‌های شات، مالوف، هال وهاگرتی، کوپر، گولدن و دورنهمیم^۶ (۱۹۹۸) و آستین، ساکلوسکه، هانگ و مک‌کنی^۷ (۲۰۰۴) آماده شده بود. این پرسش‌نامه شامل ۳۳ گویه است که برای اندازه‌گیری ادراکات افراد در مورد شناسایی، درک، کنترل و تنظیم هیجان‌ها و عواطف در خود و دیگران استفاده می‌شود. شات و همکاران (۱۹۹۸) این پرسش‌نامه ۶۲ سؤالی را بر مبنای مدلی که سالووی و همکاران (۱۹۹۰) ارائه داده بودند، استخراج کردند. این پژوهشگران پس از بازبینی مجدد داده‌ها و حذف ۲۹ سؤال که بار عاملی پایینی داشتند، در نهایت پرسش‌نامه ۳۳ سؤالی را معرفی کردند. شات و همکاران (۱۹۹۸) ثبات درونی و پایایی مجدد آزمون را مناسب گزارش کردند. در پژوهش بعدی انجام‌شده بر مبنای این پرسش‌نامه، پتردیس و فارانهام^۸ (۲۰۰۰) چهار عامل خوش‌بینی، ارزیابی هیجان‌ها، مهارت‌های اجتماعی و کاربرد عواطف و خوش‌بینی را در مطالعه خود اعلام کردند. همچنین، ساکلوفسکی، اوستین و مینسکی (۲۰۰۳) با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی برازش مناسب مدل چهار عاملی هوش هیجانی شات و همکاران را ارائه کردند. افزون‌براین، بشارت (۲۰۰۷) این مدل چهار عاملی را با افزودن چند سؤال، با ۴۱ سؤال در بین دانشجویان ایرانی بررسی کرد. در مقابل، جیگناس، پارمر، مانوچا و استو^۹ (۲۰۰۵) مدل‌های مختلفی را برای این پرسش‌نامه اجرا کردند و به حمایت از مدلی چهار عاملی، به تشریح ارزیابی احساسات در خود و دیگران، تنظیم

داشته است (تنباوم و آکلند، ۲۰۱۲). علاوه بر این، نتایج فراتحلیل هوش هیجانی نشان داد که بین هوش هیجانی و متغیرهای مربوط به سلامتی و عملکرد، رابطه مثبتی وجود دارد. بسیاری از پژوهشگران معتقدند که هوش هیجانی بالا با عملکرد بهتر در زمینه‌های خودتنظیمی، استقلال، ابراز وجود، همدردی با دیگران، کنترل، خوش‌بینی و خودکارآمدی رابطه دارد (لوی و همکاران، ۲۰۰۹). تاکنون پژوهش‌های اندکی به بررسی سازه هوش هیجانی در محیط ورزش پرداخته‌اند؛ برای مثال، ززی، دینر و هیرشورن^۳ (۲۰۰۳) به این نتیجه رسیدند که هوش هیجانی رابطه مثبت و معناداری با عملکرد ورزشی دارد. همچنین، تلول، لان، وستون و گرینلس^۴ (۲۰۰۸) نشان دادند که بین هوش هیجانی با اثربخشی مربیان رابطه وجود دارد. با وجود افزایش تمایل در بین روان‌شناسان ورزشی به بررسی آثار هوش هیجانی، هنوز ابزارهای معتبر و پایایی برای سنجش این سازه در ورزش معرفی نشده است (تنباوم و آکلند، ۲۰۱۲). در این رابطه، شوتز^۵ (۱۹۹۴) بیان می‌کند که تعیین پایایی و روایی ابزار مورد استفاده برای بررسی یک موضوع، اولین گام در فرایند پژوهش است؛ بنابراین، تاکنون احتمالاً پژوهشی وجود ندارد که به بررسی پایایی ابزار هوش هیجانی در حوزه ورزش در کشور پرداخته باشد؛ اما در حوزه‌های دیگر پژوهش‌های مختلفی انجام شده‌اند. با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه هوش هیجانی و بررسی پیشینه نظری این سازه، یکی از پرسش‌نامه‌های رایج خودسنجی هوش

6. Malouff, Hall, Haggerty, Cooper, Golden & Dornheim
7. Austin, Saklofske, Huang & McKenney
8. Petrides & Furnham
9. Gignac, Palmer, Manocha & Stough

1. Tenenbaum & Akland
2. Loay
3. Zizzi, Deaner & Hirschhorn
4. Thelwell, Lane, Weston & Greenlees
5. Schutz

پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش یکی از ابزارهای معتبری است که در زمینه ورزش ساخته شده است و می‌تواند به صورت دقیق ابعاد گوناگون هوش هیجانی ورزشکاران را ارزیابی کند. از آنجایی که این پرسش‌نامه مبتنی بر سؤال‌های کوتاه است، می‌تواند پاسخ افراد را تسهیل کند و ارزیابی بهتری از ورزشکاران داشته باشد. همچنین، برای مطالعه و مداخله‌های مؤثر در این افراد این پرسش‌نامه مناسب به نظر می‌رسد. با توجه به آنچه بیان شد، پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در مصرف‌کنندگان ورزش همگانی انجام شد و در پی پاسخ به این سؤال برآمد که آیا ترجمه فارسی پرسش‌نامه در بین ورزشکاران ایرانی از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است یا خیر.

روش‌شناسی پژوهش شرکت‌کنندگان

همه شرکت‌کنندگان زن و مرد بین ۶۰-۱۸ سال با سابقه حداقل شش ماه فعالیت بدنی منظم و با رویکرد سلامتی (فعالیت بدنی بین ۳۰-۴۵ دقیقه و هفته‌ای حداقل یک بار) شهر تهران، جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل دادند. از میان این افراد، ۳۸۰ ورزشکار (۵۱/۳ درصد مرد و ۴۸/۷ درصد زن با میانگین سنی ۲۹/۹۳ سال) به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. انتخاب حجم نمونه به دلیل نبود اطلاع از حجم دقیق جامعه برحسب هدف پژوهش و پیشنهادهای مطالعات تحلیل عاملی انجام شد (کلاین، ۲۰۱۵).

ابزار و شیوه گردآوری داده‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات جمعیت‌شناختی از فرمی که دربرگیرنده سه سؤال باز-پاسخ (شامل سن، رشته ورزشی و وضعیت تحصیلی) و سه سؤال بسته-پاسخ

احساسات خود و استفاده از احساسات و عواطف در حل مشکلات پرداختند.

لان و همکاران (۲۰۰۹) با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی به بررسی و ارزیابی ساختار عاملی این ابزار در بین دانشجویان ورزشکار پرداختند. نتایج تأییدکننده ساختار پنج‌عاملی این پرسش‌نامه مشتمل بر ارزیابی احساسات دیگران، ارزیابی احساسات خود، مهارت‌های اجتماعی، خودتنظیمی، به‌کارگیری عواطف و خوش‌بینی بود.

به‌طورکلی، هوش هیجانی به‌مثابه سازه‌ای معتبر و اثربخش در مدیریت و روان‌شناسی سازمانی است. پژوهشگران حوزه ورزش، به‌ویژه روان‌شناسی ورزش و مدیریت ورزشی نیز با استفاده از این سازه توانسته‌اند تحولی را در زمینه روابط فردی و بین‌فردی مربیان، ورزشکاران، داوران و مدیران ورزشی ایجاد کنند (واینبرگ و گولد، ۲۰۱۴). با توجه به اینکه برای استفاده از ابزار پرسش‌نامه باید جنبه‌های بومی-فرهنگی هر کشور که قصد استفاده از آن را دارند، در نظر گرفته شود (همبلتون، سایرسی و روبین، ۱۹۹۹) و همچنین، برای پیشگیری از سوءتعبیرهایی که هنگام استفاده از پرسش‌نامه‌های روان‌شناختی روی می‌دهد، باید روایی^۲ و پایایی^۳ آن‌ها کاملاً روشن باشد؛ زیرا، داشتن دانش کافی درباره مفاهیم آماری و درک مفهوم روایی و پایایی در تصمیم‌گیری درباره نتایج ضروری است (تنباوم و همکاران، ۲۰۱۲). از آنجایی که اساس و مبنای انجام هر پژوهشی استفاده از ابزارهای اندازه‌گیری روا و پایا است و توضیح و تفسیر نتایج پژوهش به روایی ابزار به‌کارگرفته شده بستگی دارد، پژوهشگر باید از روایی پرسش‌نامه‌ای که از آن استفاده می‌کند، مطمئن باشد.

1. Hambleton, Sireci & Robin
2. Validity
3. Reliability

(شامل جنسیت، میزان فعالیت جسمانی، ساعات فعالیت در هفته) بود، استفاده شد.

پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش لان و همکاران (۲۰۰۹) بود. این پرسش‌نامه مشتمل بر ۳۳ گویه و شش عامل است. شش عامل این پرسش‌نامه شامل ارزیابی احساسات دیگران، ارزیابی احساسات خود، خودتنظیمی، مهارت‌های اجتماعی، به‌کارگیری عواطف و خوش‌بینی است. پاسخ به هر گویه براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (یک) تا کاملاً موافقم (پنج) نمره‌گذاری شده است. نمرات کل برای هر مؤلفه از مجموع نمرات سؤال‌های مربوط به هر خرده‌مقیاس به‌دست می‌آید.

فرایند ترجمه

برای اجرایی کردن پژوهش حاضر، ابتدا طی مکاتباتی با گروه پژوهشی سازنده پرسش‌نامه زمینه تهیه و اجرای پژوهش فراهم شد. پرسش‌نامه حاضر با استفاده از روش ترجمه-بازترجمه به زبان فارسی برگردان شد. ترجمه براساس مطالعات قبلی و توصیه‌های مطرح‌شده در این زمینه انجام گرفت (همبلتون و همکاران، ۱۹۹۲). بدین منظور، پرسش‌نامه موردنظر توسط پژوهشگر اول این پژوهش و دو متخصص زبان انگلیسی به زبان فارسی ترجمه شد. سپس در یک جلسه هماهنگی، ترجمه‌ها مطابقت داده شدند تا نسخه اولیه تدوین گردد. پس از تهیه نسخه فارسی، پرسش‌نامه در اختیار سه متخصص زبان انگلیسی قرار گرفت تا فرایند ترجمه معکوس انجام شود و به زبان انگلیسی برگردانده شود. در مرحله بعد،

ترجمه معکوس با نسخه اصلی مطابقت داده شد و از درستی برگردان فارسی اطمینان حاصل شد. برای سنجش روایی محتوایی، این نسخه به هفت متخصص حوزه مدیریت ورزشی، روان‌شناسی ورزش، روان‌شناسی و علوم ورزشی داده شد و روایی محتوایی نیز با ارائه برخی پیشنهادات و اصلاحات جزئی تأیید گردید. مطالعه‌ای مقدماتی برای بررسی درک و مفهوم سؤال‌های پرسش‌نامه برای پاسخ‌دهندگان در یک جامعه کوچک (۱۰ نفر مرد-۱۰ نفر زن) اجرا شد. ترجمه فارسی پرسش‌نامه در بین افراد توزیع شد و با مشاهده‌نشدن مشکلات مرتبط با فهم گویه‌ها، نسخه نهایی برای توزیع آماده شد و در نهایت، با در نظر گرفتن ظاهر پرسش‌نامه اصلی، نسخه نهایی تدوین گردید.

روش پژوهش

ابتدا مجوزهای لازم برای توزیع، تکمیل و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها از مسئولان مربوط دریافت شد. در مرحله بعد، برای گردآوری داده‌ها، از گروه همکاران پژوهش برای یکسان‌سازی اجرا در جامعه هدف (توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه) دعوت شد و موارد مهم در اجرای طرح مرور گردید. مشارکت افراد به‌صورت داوطلبانه بود. همچنین، به پاسخ‌دهندگان اطمینان داده شد که پاسخ‌های آن‌ها محرمانه خواهد بود و تنها برای اهداف پژوهشی از آن‌ها استفاده خواهد شد. در این پژوهش، برای به‌دست‌آوردن شرایط مناسب در فرایند توزیع و تکمیل پرسش‌نامه‌ها سعی شد پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه را در محل و شرایط مناسبی تکمیل کنند.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های پرسش‌نامه

پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش	آمار توصیفی		
	تعداد سؤال	میانگین	انحراف معیار
ارزیابی احساسات دیگران	۷	۵/۴۲	۲/۳
ارزیابی احساسات خود	۵	۴/۱	۲/۶
خودتنظیمی	۵	۳/۷۴	۱/۲
مهارت اجتماعی	۵	۴/۶۴	۲/۶
عواطف	۷	۵/۶۰	۳/۴
خوش‌بینی	۴	۳/۵۵	۲/۲

روش پردازش داده‌ها

روش‌های آماری مورد استفاده در پژوهش حاضر شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی بودند. از آمار توصیفی برای محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و ترسیم جداول استفاده شد. سپس، از تحلیل عامل تأییدی^۱ برای برازش مدل اندازه‌گیری سازه پرسش‌نامه استفاده گردید. همسانی درونی^۲ مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ^۳ محاسبه شد. علاوه بر این، پایایی زمانی سؤال‌ها به وسیله ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای^۴ با استفاده از روش آزمون-آزمون مجدد^۵ تعیین شد. عملیات آماری با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^۶ نسخه ۱۸ و لیزرل^۷ ویرایش ۸/۸ انجام شد (جورسکوک و سربوم^۸، ۲۰۰۶).

یافته‌ها

پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها و استخراج داده‌ها، در مجموع تعداد ۳۶۴ پرسش‌نامه قابل قبول شناخته شد که برای تجزیه و تحلیل از آن‌ها استفاده گردید.

توصیف نمرات پرسش‌نامه هوش هیجانی

جدول یک نتایج آمار توصیفی هریک از عامل‌های پرسش‌نامه را نشان می‌دهد. عامل عواطف نسبت به دیگر عوامل میانگین امتیازی بیشتری را به خود اختصاص داده است و مؤلفه خودتنظیمی کمترین میانگین را دارد. همچنین، عامل ارزیابی احساسات دیگران و عواطف بیشترین تعداد سؤال و مؤلفه خوش-بینی با چهار تا، کمترین تعداد سؤال را دارد.

تحلیل عاملی تأییدی

برازش مدل نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی در شش مؤلفه ارزیابی شد. ذکر این نکته لازم است که از بین شاخص‌های برازندگی، شاخص‌های نسبت‌خوردی دو به دو درجه آزادی^۹، شاخص ریشه میانگین مجذور برآورد تقریب^{۱۰}، شاخص ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده^{۱۱}، شاخص برازندگی غیرهتجر بتلر- بونت^{۱۲}، شاخص برازندگی مقایسه‌ای^{۱۳} و شاخص نیکویی برازش^{۱۴} استفاده شدند. جدول دو نتایج تحلیل عاملی تأییدی را نشان می‌دهد.

9. Chi- Square /Degree of Free
10. Root Mean Square Error of Approximation
11. Root mean Square Residual
12. Non-normed Fit Index
13. Comparative Fit Index
14. Goodness Fit Index

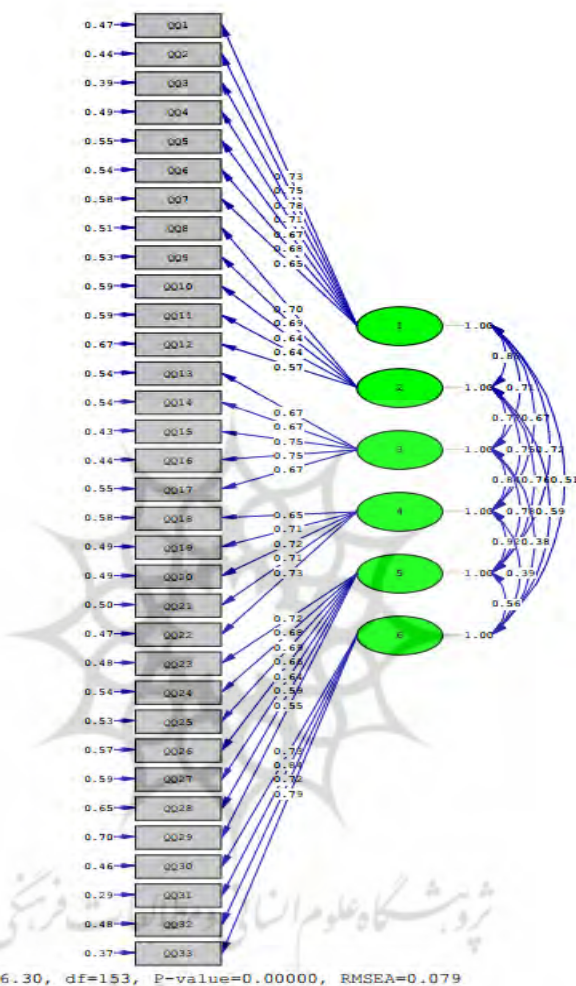
1. Confirmatory Factor Analysis
2. Internal Consistency
3. Cronbach's Alpha
4. Interclass Correlation Coefficient
5. Test-Retest
6. SPSS
7. Lisrel
8. Jöreskog & Sörbom

جدول ۲. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی

شاخص‌های برازش خی دو	مقادیر قابل قبول وابسته به حجم نمونه	مدل اندازه‌گیری ۴۵۶/۳۰
نسبت خی دو به درجه آزادی	کمتر از ۳	۲/۹۸
سطح معناداری	-	۰/۰۰۱
شاخص برازندگی غیرهنجار بنتلر بونت	بیشتر از ۰/۹۰	۰/۹۲
شاخص برازندگی مقایسه‌ای	بیشتر از ۰/۹۰	۰/۹۲
شاخص نیکویی برازش	بیشتر از ۰/۹۰	۰/۹۱
شاخص ریشه میانگین مجذور برآورد تقریب	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۷۹
شاخص ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده	کمتر از ۰/۰۵	۰/۰۳۷

دو مشاهده می‌شود، شاخص‌های شاخص برازندگی مقایسه‌ای، شاخص نیکویی برازش و شاخص برازندگی غیرهنجار بنتلر بونت بیشتر از ۰/۹۰ و شاخص ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده کمتر از ۰/۰۸ هستند که نشانگر قابل قبول بودن شاخص‌های برازندگی و در نتیجه، برازش مناسب مدل تحلیل عاملی تأییدی با داده‌ها است. همچنین، شاخص ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده نشان می‌دهد که خطای مدل بسیار ناچیز و برازش انجام‌شده قابل قبول است. یک مدل براساس مدل لان و همکاران (۲۰۰۹) شکل داده شد (شکل یک) که از شش عامل و ۳۳ سؤال شکل گرفته است. شکل یک عوامل و سؤال‌های این پرسش‌نامه را نشان می‌دهد.

متخصصان برای شاخص‌های برازندگی ملاک‌های برش متفاوتی را ارائه کرده‌اند؛ برای مثال، در شاخص‌های شاخص برازندگی غیرهنجار بنتلر بونت، شاخص نیکویی برازش و شاخص برازندگی مقایسه‌ای که دامنه تغییرات آن‌ها بین صفر و یک است، مقادیر بیشتر از ۰/۸۵ نشان‌دهنده برازش نسبی مدل و مقادیر بیشتر از ۰/۹۰ نشان‌دهنده برازندگی خوب مدل هستند (هو و بنتلر، ۱۹۹۹). برای شاخص ریشه میانگین مجذور برآورد تقریب، مقادیر کمتر از ۰/۰۸ نشان‌دهنده قابل قبول و معقول بودن مدل و مقادیر کمتر از ۰/۰۶ نشان‌دهنده یک مدل مناسب هستند. (هو و بنتلر، ۱۹۹۹). در مورد شاخص خی دو توافقی درباره مقادیر قابل قبول وجود ندارد. برخی از پژوهشگران مقادیر کمتر از سه را برای آن مناسب می‌دانند (هو و بنتلر، ۱۹۹۹). همان‌گونه که در جدول

شکل ۱. شاخص‌های تخمین استاندارد مدل اندازه‌گیری پرسش‌نامه هوش هیجانی در ورزش

علاوه‌براین، برای ارزیابی مدل لازم بود از درستی مدل اندازه‌گیری متغیرهای مشاهده‌شده (برون‌زا) و کمون (درون‌زا) اطمینان حاصل شود که برای این منظور از مدل مسیر در حالت معناداری استفاده شد. (جدول

سه). در معناداری مدل، اگر قدرمطلق عدد معناداری تی کمتر از ۱/۹۶ باشد، رابطه یا اثر معنادار نیست (کلاین، ۲۰۱۵).

جدول ۳. نتایج بارهای عاملی و شاخص تی حاصل از مدل مسیر

شاخص‌ها		سؤال‌ها
مقدار تی	بار عاملی	
ارزیابی احساسات دیگران		
۲/۲۹	۰/۵۲	با مشاهده حالات چهره و بدن دیگران، هیجانات و عواطف آن‌ها را تشخیص می‌دهم.
۳/۱۲	۰/۶۳	وقتی دیگران درمورد اتفاقات و حوادث مهم زندگی‌شان با من صحبت می‌کنند، اغلب احساس می‌کنم این اتفاقات برای خود من هم رخ داده و اتفاق افتاده است.
۴/۰۰	۰/۶۴	تنها با نگاه کردن به دیگران می‌توانم هیجانات و عواطف آن‌ها را به درستی درک کنم.
۳/۸۴	۰/۶۰	گاهی برایم خیلی مشکل است که احساسات دیگران و نحوه ابراز آن را درک کنم.
۴/۱۰	۰/۵۱	با گوش دادن به تن صدای افراد، می‌توانم احساسات و عواطف افراد را تشخیص دهم.
۵/۰۱	۰/۵۹	فهم پیام‌های غیرکلامی افراد برایم مشکل است.
۴/۰۴	۰/۶۰	تشخیص و فهم مناسبی از پیام‌های غیرکلامی (مثل حالات چهره) افراد دارم.
ارزیابی احساسات خود		
۵/۴۲	۰/۶۹	احساسات خود را به خوبی می‌شناسم و آن‌ها را به صورت شخصی تجربه کرده‌ام.
۳/۲۱	۰/۵۷	درمورد تغییراتی که در عواطف و هیجاناتم ایجاد می‌شود، آگاهی لازم را دارم.
۳/۷۲	۰/۵۵	به آسانی می‌توانم عواطف و هیجاناتی را که تجربه کرده‌ام، شناسایی و درک کنم.
۴/۷۹	۰/۶۹	از پیام‌های غیرکلامی (حالات صورت و بدن) که برای دیگران می‌فرستم، آگاهی کافی دارم.
۴/۰۱	۰/۵۸	وقتی با موانع و مشکلات جدیدی مواجه می‌شوم، زمان‌هایی را به خاطر می‌آورم که با مشکلاتی مشابه با این مواجه بوده‌ام و آن‌ها را حل کرده‌ام.
خود تنظیمی		
۵/۹۱	۰/۷۱	بر عواطف و هیجاناتم کنترل دارم.
۲/۱۱	۰/۵۳	به دنبال فعالیت‌هایی هستم که همیشه باعث شادی و خوشحالی‌ام می‌شوند.
۲/۴۳	۰/۵۱	برخی حوادث مهم زندگی باعث هدایت من به ارزیابی مجدد این موضوع می‌شود که کدام یک مهم‌اند و کدام یک مهم نیستند.
۳/۲۱	۰/۶۰	از طریق تصویرسازی نتایج مثبت و وظایفی که بر عهده دارم، خودم را برمی‌انگیزانم.
۲/۸۰	۰/۵۴	همیشه درمورد اینکه چه زمانی باید مشکلات شخصی‌ام را با دیگران مطرح و مشاوره بگیرم، آگاهی لازم دارم.
مهارت‌های اجتماعی		
۵/۱۰	۰/۷۰	من دوست دارم عواطف و احساساتم را با دیگران به اشتراک بگذارم.
۴/۵۲	۰/۶۱	علاقه مندم محیطی را ایجاد کنم که دیگران از آن لذت کافی ببرند.
۵/۰۱	۰/۶۸	وقتی دیگران غمگین و ناراحت‌اند، با آن‌ها هم‌دردی می‌کنم که احساسات بهتری داشته باشند.
۴/۵۳	۰/۵۸	اغلب اوقات دیگران به آسانی به من اعتماد می‌کنند و مسائل و مشکلات خود را با من درمیان می‌گذارند.
۴/۹۶	۰/۶۰	وقتی دیگران کار خوبی انجام می‌دهند، آن‌ها را تشویق و ستایش می‌کنم.
عواطف		
۳/۸۰	۰/۵۱	وقتی خلق و خوی من عوض می‌شود، رفتارهای جدیدی از خودم مشاهده می‌کنم.
۳/۹۵	۰/۵۳	وقتی احساسات مثبتی را تجربه می‌کنم، می‌دانم چطور آن‌ها را ادامه دهم و پایدار کنم.
۳/۲۳	۰/۴۹	وقتی خلق و خوی من مثبت و شاداب است، حل مشکلات برایم خیلی آسان خواهد بود.
۴/۱۳	۰/۵۶	وقتی خلق و خوی من مثبت و شاداب است، قادرم ایده‌های جدید و خلاقانه‌ای را مطرح کنم.
۳/۹۹	۰/۵۲	وقتی تغییراتی را در هیجانات و عواطفم احساس می‌کنم، تمایل به طرح ایده‌های جدید دارم.
۳/۴۶	۰/۴۳	در هنگام مواجهه با مشکلات، سعی می‌کنم از خلق و خوی و رفتار مثبت برای حل آن کمک بگیرم.
۴/۰۲	۰/۵۱	تصور می‌کنم رفتار و شیوه برخورد من بتواند اثر مثبتی بر دیگران دارد.
خوش بینی		
۵/۰۲	۰/۷۰	هیجانات یکی از چیزهایی است که می‌تواند به زندگی من ارزش دهد.
۳/۲۴	۰/۴۳	وقتی با چالش‌هایی روبه‌رو می‌شوم، به این دلیل که معتقدم در حل آن شکست خواهم خورد، آن را رها می‌کنم.
۵/۶۳	۰/۶۱	انتظار دارم در بیشتر فعالیت‌هایی که برای آن تلاش می‌کنم، موفق شوم.
۴/۶۸	۰/۵۷	انتظار دارم اتفاقات خوشایندی برایم اتفاق بیفتد.

خرده‌مقیاس‌های ارزیابی احساسات دیگران، ارزیابی احساسات خود، خودتنظیمی، مهارت اجتماعی، عواطف و خوش‌بینی به‌ترتیب برابر با $۰/۷۳$ ، $۰/۷۵$ ، $۰/۷۶$ ، $۰/۷۹$ و $۰/۷۵$ است. با توجه به اینکه ضرایب همسانی درونی مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده پرسش‌نامه معقول و مناسب است؛ بنابراین، پایایی این پرسش‌نامه تأیید می‌شود. همان‌گونه‌که در جدول سه مشاهده می‌شود، مقدار ارزش تی در همه سؤال‌ها بیشتر از عدد دو بود که این مورد حاکی از وجود رابطه معنادار بین سؤال‌ها و عامل‌های مربوط است.

بنابراین، فرض برابری ضرایب رگرسیونی رد شد و همه مسیرها مؤثر در متغیر پاسخ بودند؛ براین‌اساس، با توجه به شاخص‌های برازش مدل و مدل مسیر در حالت معناداری می‌توان اظهار کرد که مدل از برازش قابل‌قبولی برخوردار است

پایایی نسخه فارسی

برای برآورد پایایی پرسش‌نامه از روش محاسبه همسانی درونی (روش آلفای کرونباخ) استفاده شد. همان‌طور که در جدول چهار مشاهده می‌شود، نتیجه محاسبات انجام‌شده برای برآورد پایایی عامل‌های پرسش‌نامه نشان داد که مقدار ضریب آلفا برای

جدول ۴. نتایج ضریب آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی درون‌گروهی نسخه فارسی

ضریب همبستگی درون‌گروهی	ضریب آلفا	پایایی پرسش‌نامه
۰/۷۱	۰/۸۰	ارزیابی احساسات دیگران
۰/۷۳	۰/۷۳	ارزیابی احساسات خود
۰/۷۲	۰/۷۵	خودتنظیمی
۰/۷۱	۰/۷۶	مهارت اجتماعی
۰/۷۴	۰/۷۹	عواطف
۰/۷۳	۰/۷۵	خوش‌بینی

فرایندهای شناختی غیرقابل‌مشاهده به رفتار بیرونی قابل‌مشاهده به‌کار می‌روند (تنبلیوم و همکاران، ۲۰۱۲). امروزه، مفهوم هوش هیجانی تأثیر قابل‌توجهی در حوزه ورزش دارد و در این راستا، وجود یک ابزار اندازه‌گیری استاندارد که به‌لحاظ فرهنگی و اجتماعی بتواند مورد استفاده پژوهشگران کشور باشد، پیش‌از گذشته احساس می‌شود.

با توجه به اهمیت این پرسش‌نامه در اندازه‌گیری هوش هیجانی در حوزه ورزش و جایگاه ویژه آن در بین ابزارهای موجود، برای استفاده از این پرسش‌نامه در ایران باید ویژگی‌های روان‌سنجی آن آزمایش می‌شد. به‌همین دلیل، در این پژوهش به بررسی روایی و پایایی نسخه فارسی پرسش‌نامه هوش هیجانی در مصرف‌کنندگان ورزش همگانی

برای بررسی پایایی زمانی، آزمون مجدد پس از دو هفته اجرا شد. ۴۲ نفر (شامل ۲۰ نفر مرد و ۲۲ نفر زن) پرسش‌نامه را بار دیگر تکمیل کردند. نتایج آزمون مجدد نشان داد که ضریب همبستگی درون‌گروهی^۱ خرده‌مقیاس‌ها از $۰/۷۱$ تا $۰/۷۴$ متفاوت است (جدول چهار).

بحث و نتیجه‌گیری

پرسش‌نامه‌های روان‌شناسی در پژوهش‌های رفتاری اصولاً چند عملکرد دارند. این پرسش‌نامه‌ها برای آزمون نظریه‌ها، درک و تعریف بهتر سازه‌ها، بیان احساسات و نگرش‌های افراد و مرتبط کردن

1. Interclass Correlation Coefficient

توجه به این شواهد، این امکان وجود دارد که مقادیر بالای همسانی درونی در همه ابعاد مربوط به ارزیابی فردی در پاسخها و ترجمه مناسب پرسشنامه باشد (همبلتون و همکاران، ۱۹۹۹). این نتایج نشان می‌دهد که نسخه فارسی با شش عامل و ۳۳ سؤال، تجانس درونی بالایی دارد و این پرسشنامه در مصرف کنندگان ورزش همگانی پایایی مناسبی دارد.

در بخش دیگری از پژوهش به بررسی پایایی زمانی پرسشنامه پرداخته شد. براساس نتایج جدول سه، مقادیر ضرایب همبستگی درون گروهی خرده مقیاس-های نسخه فارسی حاصل از آزمون مجدد با دو هفته فاصله، در دامنه‌ای از ۰/۷۱ تا ۰/۷۴ متغیر است و مقادیر تمامی خرده مقیاسها بیشتر از مقدار قابل قبول (۰/۷۰) است که نشان دهنده قابل قبول بودن پایایی زمانی یا قابلیت تکرارپذیری است (تنناوم و همکاران، ۲۰۱۲).

باید در نظر داشت که در این پژوهش صرفاً به بررسی ویژگی‌های روانی و پایایی پرسشنامه هوش هیجانی در مصرف کنندگان ورزش همگانی شهر تهران پرداخته شده است و تعمیم نتایج آن به جوامع، استانها و قومیت‌های دیگر به تأمل نیاز دارد و باید احتیاط صورت گیرد. علاوه بر این، تحلیل عاملی یکی از بهترین روشها در بررسی روانی سازی پرسشنامه‌های روان شناختی محسوب می‌شود (کلاین، ۲۰۱۵)؛ اما بررسی روانی واگرا^۱ و همزمان^۲ پرسشنامه با استفاده از سایر مقیاس و ابزارهای معتبر نیز ضروری به نظر می‌رسد؛ از این رو، برای تکمیل روانی پرسشنامه حاضر، مطالعات بعدی را می‌توان با استفاده از این روش‌های تحلیلی انجام داد. مشکلات و محدودیت‌های جمع‌آوری اطلاعات روان شناختی به شیوه سنتی

پرداخته شد. برای ارزیابی اعتبار عاملی از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که نتایج آن حاکی از تأیید شش عامل و تکرار ساختار اصلی بود. این یافته با نتایج مطالعه ساخت پرسشنامه که لان و همکاران (۲۰۰۹) انجام دادند، همسو است. آن‌ها نتیجه گرفتند که پرسشنامه از شش عامل و ۳۳ سؤال تشکیل شده است. به طور دقیق‌تر، آن‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی نشان دادند که شاخص‌های برازش مناسبی برای این پرسشنامه وجود دارد که این یافته‌ها با نتایج این پژوهش همسو است. در پژوهش حاضر نشان داده شد که شاخص‌های CFI، NNFI و GFI بیشتر از ۰/۹۰ بود و شاخص‌های RMSEA و RMR کمتر از ۰/۰۸ بود؛ اما شاخص‌های به دست آمده در پژوهش لان و همکاران (۲۰۰۹) از مقدار شاخص‌های به دست آمده در این پژوهش بیشتر است (CFI=۰/۹۵، NNFI=۰/۹۵ و RMSEA=۰/۰۳)؛ البته باید خاطر نشان کرد که نتایج هر دو پژوهش از نقطه برش مورد تأیید برای شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی بیشتر هستند که به طور کلی روانی سازی آن‌ها تأیید می‌شود.

همچنین، نتایج نشان داد که بار عاملی و مقدار شاخص تی در همه سؤالها مناسب است و همه سؤالها قابلیت ماندن در خرده مقیاس خود را نشان می‌دهند. به طور دقیق‌تر، بار عاملی سؤال‌های این پژوهش از ۰/۴۳ تا ۰/۷۱ متغیر است که این شاخصها به شاخص‌های مطالعه لان و همکاران (۲۰۰۹) نزدیک هستند. آن‌ها در مطالعه خود بار عاملی سؤالها را از دامنه ۰/۶۰ - ۰/۴۲ به دست آوردند.

تجزیه و تحلیل پایایی نشان داد که عامل‌های پرسشنامه سطح خوبی از همسانی درونی را (ضریب آلفای کرونباخ) به دست آورده‌اند و مقادیر آلفا در همه عوامل از نقطه برش پذیرفته شده ۰/۷ بیشتر است. با

1. Divergent Validity
2. Concurrent Validity

منابع

1. Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H., & McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of schutte et al.'S (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-62.
2. Bar-On, R. (2006). The bar-on model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 18, 13-25.
3. Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). *Baron emotional quotient inventory: Youth version*. : Toronto Multi-Health system, Incorporated.
4. Besharat, M. A. (2007). Psychometric properties of Farsi version of the emotional intelligence scale-41 (feis-41). *Personality and Individual Differences*, 43(5), 991-1000.
5. Furnham, A., & Petrides, K. (2003). Trait emotional intelligence and happiness. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(8), 815-23.
6. Gardner, F., & Moore, Z. (2006). Clinical sport psychology. Human kinetics.
7. Gignac, G. E., Palmer, B. R., Manocha, R., & Stough, C. (2005). An examination of the factor structure of the schutte self-report emotional intelligence (ssrei) scale via confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1029-42.
8. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. : Bantam.
9. Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H., & McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of schutte et al.'S (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-62.

مانند روش مداد و کاغذی^۱ را نیز می‌توان با شیوه‌های جدید مانند درگاه‌های وب^۲ برنامه‌های کامپیوتری و اینترنت تاحدودی تعدیل کرد. همچنین، پیشنهاد می‌شود با استفاده از نسخه فارسی پرسش‌نامه، هوش هیجانی ورزشکاران با توجه به جنس، سن، قومیت، رشته ورزشی و سطح رقابت مقایسه گردد. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که تلاش‌های انجام‌شده در زمینه بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه فارسی و مدل اندازه‌گیری آن نتیجه‌بخش بوده است و این پرسش‌نامه، با توجه به شیوه اجرا و سهولت نمره‌گذاری که مهم‌ترین جنبه عملی آن است، ابزار مفید و معتبری است که می‌تواند هوش هیجانی ورزشکاران ورزش همگانی را ارزیابی کند؛ به گونه‌ای که می‌توان از آن به‌عنوان ابزار قابل اطمینانی در پژوهش‌های ورزشی مرتبط با حوزه مدیریت ورزش و روان‌شناسی ورزش استفاده کرد.

تشکر و قدردانی

از اساتید محترم تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران و همچنین از ورزشکاران محترم برای صبر و حوصله در پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه صمیمانه سپاسگزاریم.

1. Paper and Pencil Method
2. Web Portal

10. Bar-On, R. (2006). The bar-on model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 18, 13-25.
11. Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). *Baron emotional quotient inventory: Youth version*. Multi-Health system, Incorporated.
12. Besharat, M. A. (2007). Psychometric properties of Farsi version of the emotional intelligence scale-41 (feis-41). *Personality and Individual Differences*, 43(5), 991-1000.
13. Furnham, A., & Petrides, K. (2003). Trait emotional intelligence and happiness. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(8), 815-23.
14. Gignac, G. E., Palmer, B. R., Manocha, R., & Stough, C. (2005). An examination of the factor structure of the schutte self-report emotional intelligence (ssrei) scale via confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1029-42.
15. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. : Bantam.
16. Goleman, D. P. (1995). Emotional intelligence: Why it can matter more than iq for character, health and lifelong achievement: New York: Bantam Books.
17. Hambleton, R., Sireci, S., & Robin, F. (1999). Adapting credentialing exams for use in multiple languages. *CLEAR Exam Review*, 10(2), 24-8.
18. Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
19. Jöreskog, K., Sörbom. D. (2006). Lisrel 8.8 for windows [software de computación]. Lincolnwood, il: Scientific software international.
20. Kline, R.B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford Publications.
21. Lane, A., Meyer, B., Devonport, T., Thelwell, R. C., Gill, G., & Weston, N. (2009). Validity of the emotional intelligence scale for use in sport. *Journal of Sports Science and Medicine*, 8(2), 289-95.
22. Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-30.
23. Saklofske, D. H., Austin, E. J., & Minski, P. S. (2003). Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. *Personality and Individual Differences*, 34(4), 707-21.
24. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
25. Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-77.
26. Schutz, R. (1994). Methodological issues and measurement problems in sport psychology. In S. Serpa, J. Alves, & V. Pataco (Eds.), *International Perspectives on Sport and Exercise Psychology* (pp. 35-57). Morgantow: Fitness Information Technology, Inc.
27. Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Osterlind, S. J. (2001). Using multivariate statistics.
28. Tenenbaum, G., & Eklund, R. C. (2012). Measurement in sport and exercise psychology. *Sport Psychologist*, 26, 647-9.
29. Thelwell, R. C., Lane, A. M., Weston, N. J., & Greenlees, I. A. (2008). Examining relationships between emotional intelligence and coaching efficacy. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(2), 224-35.
30. Weinberg, R. S., & Gould, D. (2014). Foundations of sport and exercise psychology (6th ed.): Human Kinetics.

31. Zizzi, S., Deaner, H., & Hirschhorn, D. (2003). The relationship between emotional intelligence and performance among college basketball players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(3), 262-9.
32. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
33. Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H., & McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of schutte et al.'S (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-62.
34. Bar-On, R. (2006). The bar-on model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 18, 13-25.
35. Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). *Baron emotional quotient inventory: Youth version*. Toronto Multi-Health system, Incorporated.
36. Besharat, M. A. (2007). Psychometric properties of Farsi version of the emotional intelligence scale-41 (feis-41). *Personality and Individual Differences*, 43(5), 991-1000.
37. Furnham, A., & Petrides, K. (2003). Trait emotional intelligence and happiness. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(8), 815-23.
38. Gardner, F., & Moore, Z. (2006). *Clinical sport psychology*. Human kinetics.
39. Gignac, G. E., Palmer, B. R., Manocha, R., & Stough, C. (2005). An examination of the factor structure of the schutte self-report emotional intelligence (ssrei) scale via confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1029-42.
40. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. : Bantam.
41. Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H., & McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of schutte et al.'S (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-62.
42. Bar-On, R. (2006). The bar-on model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 18, 13-25.
43. Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). *Baron emotional quotient inventory: Youth version*. Multi-Health system, Incorporated.
44. Besharat, M. A. (2007). Psychometric properties of Farsi version of the emotional intelligence scale-41 (feis-41). *Personality and Individual Differences*, 43(5), 991-1000.
45. Furnham, A., & Petrides, K. (2003). Trait emotional intelligence and happiness. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(8), 815-23.
46. Gignac, G. E., Palmer, B. R., Manocha, R., & Stough, C. (2005). An examination of the factor structure of the schutte self-report emotional intelligence (ssrei) scale via confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1029-42.
47. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. : Bantam.
48. Goleman, D. P. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than iq for character, health and lifelong achievement*: New York: Bantam Books.
49. Hambleton, R., Sireci, S., & Robin, F. (1999). Adapting credentialing exams for use in multiple languages. *CLEAR Exam Review*, 10(2), 24-8.
50. Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
51. Jöreskog, K., Sörbom, D. (2006). *Lisrel 8.8 for windows* [software de

- computación]. Lincolnwood, il: Scientific software international.
52. Kline, R.B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford Publications.
53. Lane, A., Meyer, B., Devonport, T., Thelwell, R. C., Gill, G., & Weston, N. (2009). Validity of the emotional intelligence scale for use in sport. *Journal of Sports Science and Medicine*, 8(2), 289-95.
54. Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-30.
55. Saklofske, D. H., Austin, E. J., & Minski, P. S. (2003). Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. *Personality and Individual Differences*, 34(4), 707-21.
56. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
57. Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-77.
58. Schutz, R. (1994). Methodological issues and measurement problems in sport psychology. In S. Serpa, J. Alves, & V. Pataco (Eds.), *International Perspectives on Sport and Exercise Psychology* (pp. 35-57). Morgantow: Fitness Information Technology, Inc.
59. Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Osterlind, S. J. (2001). Using multivariate statistics.
60. Tenenbaum, G., & Eklund, R. C. (2012). Measurement in sport and exercise psychology. *Sport Psychologist*, 26, 647-9.
61. Thelwell, R. C., Lane, A. M., Weston, N. J., & Greenlees, I. A. (2008). Examining relationships between emotional intelligence and coaching efficacy. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(2), 224-35.
62. Weinberg, R. S., & Gould, D. (2014). Foundations of sport and exercise psychology (6th ed.): Human Kinetics.
63. Zizzi, S., Deaner, H., & Hirschhorn, D. (2003). The relationship between emotional intelligence and performance among college basketball players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(3), 262-9.
64. Gardner, H. (1983). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. Basic Books.

استناد به مقاله

ثنائی فر، ف.، طهماسبی بروجنی، ش.، و ثنائی فر، ز. (۱۳۹۷). ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی پرسش نامه هوش هیجانی در مصرف کنندگان ورزش همگانی. مجله مطالعات روان شناسی ورزشی، شماره ۲۳، ص. ۶۷-۸۲. شناسه دیجیتال: 10.22089/spsyj.2017.3188.1329

Sanaeifar, F., Tahmasebi Boroujeni, S., & Sanaeifar, Z. (2018). Psychometric Properties of Persian Version of the Emotional Intelligence Questionnaire in Consumers Sport for All. *Journal of Sport Psychology Studies*, 23; Pp: 67-82. (In Persian). Doi: 10.22089/spsyj.2017.3188.1329

پیوست الف- پرسش‌نامه هوش هیجانی در مصرف‌کنندگان ورزش همگانی

ردیف	سوالات	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	با مشاهده حالات چهره و بدن دیگران، هیجانات و عواطف آن‌ها را تشخیص می‌دهم.					
۲	وقتی دیگران درمورد اتفاقات و حوادث مهم زندگی‌شان با من صحبت می‌کنند، اغلب احساس می‌کنم این اتفاقات برای خود من هم رخ داده است.					
۳	تنها با نگاه‌کردن به دیگران می‌توانم هیجانات و عواطف آن‌ها را به‌درستی درک کنم.					
۴	گاهی برایم خیلی مشکل است که احساسات دیگران و نحوه‌ی ابراز آن را درک کنم.					
۵	با گوش‌دادن به تن صدای افراد، می‌توانم احساسات و عواطف افراد را تشخیص دهم.					
۶	فهم پیام‌های غیرکلامی افراد برایم مشکل است.					
۷	تشخیص و فهم مناسبی از پیام‌های غیرکلامی (مثل حالات چهره) افراد دارم.					
۸	احساسات خود را به‌خوبی می‌شناسم و آن‌ها را به صورت شخصی تجربه کرده‌ام.					
۹	درمورد تغییراتی که در عواطف و هیجاناتم ایجاد می‌شود، آگاهی لازم را دارم.					
۱۰	به‌آسانی می‌توانم عواطف و هیجاناتی را که تجربه کرده‌ام، شناسایی و درک کنم.					
۱۱	از پیام‌های غیرکلامی (حالات صورت و بدن) که برای دیگران می‌فرستم، آگاهی کافی دارم.					
۱۲	وقتی با موانع و مشکلات جدیدی مواجه می‌شوم، زمان‌هایی را به‌خاطر می‌آورم که با مشکلاتی مشابه با این مواجه بوده‌ام و آن‌ها را حل کرده‌ام.					
۱۳	بر عواطف و هیجاناتم کنترل دارم.					
۱۴	به‌دنبال فعالیت‌هایی هستم که همیشه باعث شادی و خوشحالی‌ام می‌شوند.					
۱۵	برخی حوادث مهم زندگی باعث هدایت من به ارزیابی مجدد این موضوع می‌شوند که کدامیک مهم‌اند و کدامیک مهم نیستند.					
۱۶	از طریق تصویرسازی نتایج مثبت وظایفی که برعهده دارم، خودم را برمی‌انگیزانم.					
۱۷	همیشه درمورد اینکه چه زمانی باید مشکلات شخصی‌ام را با دیگران مطرح و مشاوره بگیرم، آگاهی لازم دارم.					
۱۸	من دوست دارم عواطف و احساساتم را با دیگران به اشتراک بگذارم.					
۱۹	علاقه‌مندم محیطی را ایجاد کنم که دیگران از آن لذت کافی ببرند.					
۲۰	وقتی دیگران غمگین و ناراحتند، با آن‌ها همدردی می‌کنم که احساسات بهتری داشته باشند.					
۲۱	اغلب اوقات دیگران به‌آسانی به من اعتماد می‌کنند و مسائل و مشکلات خود را با من درمیان می‌گذارند.					
۲۲	وقتی دیگران کار خوبی انجام می‌دهند، آن‌ها را تشویق و ستایش می‌کنم.					
۲۳	وقتی خلق‌وخوی من عوض می‌شود، رفتارهای جدیدی از خودم مشاهده می‌کنم.					
۲۴	وقتی احساسات مثبتی را تجربه می‌کنم، می‌دانم چطور آن‌ها را ادامه دهم و پایدار کنم.					
۲۵	وقتی خلق‌وخوی من مثبت و شاداب است، حل مشکلات برایم خیلی آسان خواهد بود.					
۲۶	وقتی خلق‌وخوی من مثبت و شاداب است، قادرم ایده‌های جدید و خلاقانه‌ای را مطرح کنم.					
۲۷	وقتی تغییراتی را در هیجانات و عواطفم احساس می‌کنم، تمایل به طرح ایده‌های جدید دارم.					
۲۸	در هنگام مواجهه با مشکلات، سعی می‌کنم از خلق‌وخو و رفتار مثبت برای حل آن کمک بگیرم.					
۲۹	تصور می‌کنم رفتار و شیوه برخورد من بتواند اثر مثبتی بر دیگران داشته باشد.					
۳۰	هیجانات یکی از چیزهایی است که می‌تواند به زندگی من ارزش دهد.					
۳۱	وقتی با چالش‌هایی روبه‌رو می‌شوم، به این دلیل که معتقدم در حل آن‌ها شکست خواهم خورد، آن‌ها را رها می‌کنم.					
۳۲	انتظار دارم در بیشتر فعالیت‌هایی که برای آن تلاش می‌کنم، موفق شوم.					
۳۳	انتظار دارم اتفاقات خوشایندی برایم اتفاق بیفتد.					

Psychometric Properties of Persian Version of the Emotional Intelligence Questionnaire in Consumers Sport for All¹

Farhad Sanaeifar¹, Shahzad Tahmasebi Boroujeni², Zahra Sanaeifar³

Received: 2016/11/11

Accepted: 2017/06/11

Abstract

The aim of this study was to examine the validity and reliability of Persian version of emotional intelligence questionnaire in consumers sport for all. For this purpose, 380 males and females completed the questionnaire. After applying the translate-retranslate technique, face validity confirmed by 7 experts. For determining the construct validity, confirmatory factor analysis (CFA) based on structural equations was used. Internal consistency of questionnaire obtained by Cronach's alpha and interclass coefficient and the reliability evaluated by Pearson correlation coefficient under test-retest method. The Results showed that the model with six factors confirmed. In addition, the questionnaire had absolute fit index, internal consistency and acceptable reliability that represent acceptable validity and reliability of Persian version questionnaire with 33 items. In conclusion, Persian version of emotional intelligence questionnaire in consumers sport for all recommended to measure athlete's emotional intelligence.

Keyword: Emotional Intelligence, Validity, Reliability, Sport for All

---

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

1. M.Sc. of Motor Behavior, University of Tehran
(Corresponding Author)

Email: f.sanaeifar@ut.ac.ir

2. Associate Professor of Motor Behavior, University of Tehran

3. M.Sc. of Sport Management, University of Razi